

Woordenlijst van het Puttens Dialect

Werkgroep Dialect

HAAKGAT:

bij het opslaan van hooi in een hooiberg zijn minstens twee mensen nodig, namelijk een die het hooi wis na wis met een gaffel toesteekt (meestal vanaf de hooiwagen die gelost wordt) en een die vanuit de hooiberg met een gaffel de wissen overneemt; dit toesteken en overnemen met gaffels wordt 'haken*' genoemd; de wissen worden dan (meestal door een derde) volgens een beproefde werkwijze in horizontale lagen zo neergelegd dat ze niet naar buiten kunnen glijden en de regen van de zijkant af er niet ver in kan dringen; daarbij wordt er voor gezorgd dat de zijkanten keurig recht zijn; naarmate de 'hooiberg voller wordt moet het hooi steeds hoger opgestoken worden; als dat bij verder stijgen te moeilijk zou worden, wordt op de plaats waar het hooi toegestoken wordt in de volgende lagen een uitsparing gelaten, zodat daar de hoogte gelijk blijft terwijl eromheen de hoogte toeneemt, waardoor degene die de wissen overneemt als het ware in een gat komt te staan waarin hij staat te haken; vandaar de naam haakgat

HAARFST, HAARST

herfst;

's harests = in de herfst, uitspraak meestal: sarest

vergelijk: 's leintes = in de lente i

HAARFSTKAT, HAARSTKAT

in de herfst geboren kat:

Haar(l)stkatten bin toaters." d.w.z. ze zijn minder fors en zwakker;

de meeste overleven de winter niet

HAKEN:

als bij laden, lossen of opslaan van hooi of bossen graan de een met een gaffel telkens een wis hooi respectievelijk een of twee bossen graan aan een ander toesteekt en de ander die met een gaffel overneemt, noemt men dat haken

HAKSEL

stro dat tot korte stukjes gehakt of gesneden is; paarden krijgen meestal haksel van ongedorste haver [zie kortmesien* en snieba(n)k*]

HALFZEUVENTJE

om half zeven een kopje koffie drinken (b.v. als er vezeit* is, maar ook wel als dat niet het geval is)

HANDMOFFEN

'handkappen' aan stuur van fiets te bevestigen om handen tegen de kou te beschermen (met voering en gewatteerd)

HANDWIEN

dommekracht [wienen = winden]

HANGERSHOUT

kleerhanger (knaapje)

HARDEWIEKER OENGKRUUD

een onkruid dat ook 'wilde riest' (riest rijst) genoemd wordt; vooral in 't najaar tussen de aardappels en andere gewassen, ook op braak land; men dacht dat het uit Harderwijk met visafval gebruikt als eendenvoer - meegekomen was ([ook: Hardewieker ruut])

HARSES

(in enigszins ruwe taal) hoofd [letterlijkz hersenen]

Hou je harses dicht." "Hie gaf 'm 'n klap veur z'n harses." (in scheldwoordenz) bulharses; dikharses

HECHTEN

1 hijgen: "Hie sting te hechten as 'n dempig peerd."

2 zuchten: [uitdrukkingz] hechten en puusten* = zuchten en klagen

HèèG

heg, haag: "Um de hof stoat 'n luuster (= liguster) hèèg."

[met 'èè' is de uitspraak van 'ee' als in het woord 'eer' bedoeld]

HEELTIED

[alleen in de vaste uitdrukking: 'de heeltied']

de heeltied = de hele tijd, voortdurend, telkens: j

Hie zit mien de heeltied te schoppen, meester!

Dee jonges bin de heeltied an 't ribbezakken*."

HEEN

(int) "Je moen d'r mar mee heen doen." d.w.z. je moet maar doen alsof je het gewoon vindt, je aanpassen en je niet ergeren; gezegd met betrekking

tot iemand die moeilijk in de omgang, eigenaardig, eigenwijs of erg onhandig is, veranderen is toch niet mogelijk

HEERD

grootste en mooist ingerichte vertrek in een boerderij:

Je kun mit kar en peerd op de heerd rond dreien (= draaien)." wil
zeggen: die heerd is heel groot

HEERDKEU

zachte stoffer met lange steel

[vergelijk de namen 'stofkeu*' en 'stofvaarken*' voor 'handstoffer']

HEET

1 heide: heet meien (= maaien)

2 heeft: "Hie heet 'n peerd 'ekocht."

[vaker zegt men: "Hie het 'n peerd 'ekocht."]

3 heet (als in ABN): "Dee jong heet Giesbert."

4 heet (als in ABN): "Wat is 't heet in huus!"

HEETBOENDER

hei(de)boender

HEETHOENDERS

heihoenders (korhoenders?)

HEINING

afrastering van prikkeldraad of schrikdraad om een weiland

[het woord 'vree*' is in Putten veel gebruikelijker]

HEININGEN

een heining aanbrengen of herstellen

HEISTEREN

[zelfde betekenis als in ABN]

HELLIG

boos

HEMELSLEUTEL

sedum (sierplant)

HERING

haring [gezegdez] "Mooi weer, mar nog geen hering."

HERINGSPIEL

vrij dun stokje waar haringen aan geregen werden om (in de schoorsteen) gerookt of gedroogd te worden; men gebruikte er stammetjes van de vuilboom (sporkehout) voor; [zie bij sprekelhout*]. Het wordt tegenwoordig in Putten niet meer gedaan. Haring werd ook wel in de hooiberg gedroogd (zonder die eerst te roken), was dan lekker hard; spek en worst wordt ook nu nog wel aan een spiel gehangen

HET

1 hitte: smelten van de het; "Kujje 't nogal uuthouwen mit disse het?";
Aije buten kommen, sloat de het je tegen."

2 heb: "Ik het 't zelvvers 'ezien."

3 heeft: "Hie het 'n nije fiets,"; " 't Het 'eregend."

In dit 3e geval zegt men ook - maar minder vaak - 'heet': "Hie heet 'n nije fiets"; " 't Heet 'eregend." [betekenissen 3 en 1 inz] "Hie het 't te kwoad mit disse het." [het ABN-woord 'het' wordt in het Puttens praktisch altijd uitgesproken als: 't]

HEUGT

hoogte; de heugt: aanduiding voor de t.o.v. Putten hoog gelegen gebieden, b.v. Speulde, Garderen, Elspeet [vergelijkz lèègt*] [men zegt: "OP de heugt", "AN de lèègt"]

[N.B. hoog = hoog en niet heugl]

HEUJEN

hoeden; wordt gezegd in: koeheujen, een of enkele koeien langs wegbermen e.d. leiden om ze daar te laten grazen, om de voorraad veevoer te sparen; de koeien hadden dan een koetouw om de horens, waarmee ze voortgeleid werden; het werd in de meeste gevallen gedaan door schoolkinderen buiten schooltijd of op vrije dagen, maar het was geen veeltoegepaste methode; [hetzelfde woord in: schaaopheujen; vergelijk: opheujen*]

HEUN

1 onvriendelijk, humeurig, niet best te spreken, afstandelijk, enigszins nors (soms daarmee tot uitdrukking brengend, dat men degene die men zo bejegent, iets kwalijk neemt): "Hie dee nogal heun tegen mien."

2 in een sombere stemming

HEUREM

insect dat veel op een wesp lijkt, maar aanmerkelijk groter is (hoornaar?, horzel?) [meervoudz heurems]

HIEP

hakmes met een breed en zwaar snijblad o.a. gebruikt om dunne boompjes en struiken om te hakken en korte stukken brandhout te splijten; wordt met één hand vastgehouden zodat met de andere hand b.v. de struik die men wil omhakken vastgehouden kan worden, terwijl een bijl doorgaans met beide handen wordt gehanteerd

HIEPS

bovenstuk van een varkenspoot (zowel voor- als achterpoot); wordt vaak bij bepaalde soorten stampot gegeten maar ook als attentie aan

buren of andere relaties gegeven t.g.v. 'de slacht' [vaak wordt het
verkleinwoord hiepsje(n)' gebruikt]

+++